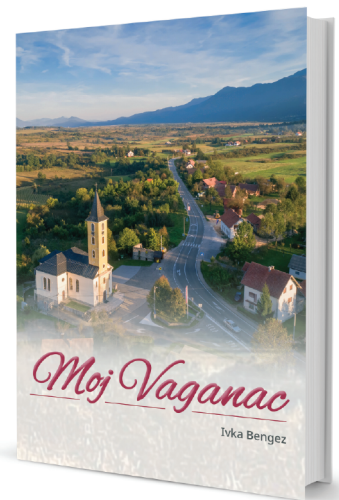

POVRATAK RODNOJ GRUDI KORANI

Ivka Bengez: *Moj Vaganac*, Državni arhiv u Gospiću, urednik Ivica Mataija, Gospić 2024.

Početak Domovinskog rata, velikosrpskom agresijom, razaranjem, okupacijom trećine ličkoga područja i stradanjem hrvatskog stanovništva ponovno je oživjelo ličko zajedništvo i solidarnost koja se odrazila i u osnivanju brojnih zavičajnih društava¹ kroz koja su se iseljeni Ličani intenzivnije povezivali nastojeći pomoći svom ranjenom starom zavičaju, ali i oživjeti i sačuvati one identitetske vrijednosti koje su ponekad i u samoj Lici, zbog različitih razloga, bile potisnute na rub zaborava. Želeći se odazvati *zovu Domovine* Vagančani iseljeni u Zagreb osnovali su 27. rujna 1991. *Zavičajni klub Hrvata rodna gruda Korana* u kojem su se okupili iseljenici iz Vaganca, Smoljanca, Drežnik Grada, Selišta, Čatrnje, Korane, Grabovca i drugih manjih mjesta u okolici i uz Koranu želeći pomoći svom rodnom kraju, posebno se pri tom zauzimajući za zbrinjavanje prognanika. Kad više nije bilo potrebe za tom vrstom pomoći, *Klub* je, u listopadu 1993. prestao s radom. Od osnutka pa do prestanka njegova djelovanja predsjednica *Kluba* bila je gospođa Ivka Bengez, rođena Vagančanka koja se školovala, profesionalno i obiteljski afirmirala u Zagrebu, ali je, kao mnoge Ličanke i Ličani, svoj lički zavičaj ucijepljen u djetinjstvo provedeno u Lici intenzivno čuvala kao osobitu osobnu vrijednost kojoj se često vraćala, nadajući se pri tom da će doći životni trenutak kad će mu se moći potpuno vratiti, posvetiti i na specifičan način odužiti zbog svih onih (zavičajnih) ljudskih vrijednosti i ljepota koje su joj, očito,

1 Od 1990. do 1997. u Zagrebu je osnovano 17 ličkih zavičajnih društava.

odredile cijeli život. Rodna gruda Korana živjela je svih tih desetljeća preseljena u Zagreb i čekala poticaj i podražaj da pretočena iz sjećanja postane tekst koji na osobit način svjedoči o životu Vaganca šezdesetih godina dvadesetoga stoljeća u kojemu su bila uobličena sva ranija stoljeća utkana u običaje, tradiciju i vjeru koji su, svim nedaćama usprkos, sačuvale život na tom prostoru vječitoga stradanja, nadanja, ali i vjere u budućnost. S obzirom na to da je taj dio Like relativno slabo istražen i opisan i da je, kao cijela Lika, suočen s vrlo intenzivnom depopulacijom, ali i standardizacijskim i globalizacijskim procesima, uslijed kojih vrlo često trajno nestaju obilježja lokalnog identiteta, Državni arhiv u Gospiću odlučio se objaviti rukopis *Moj Vaganac* kao pretežito etnografski zapis koji, iako dominantno subjektivan, doprinosi očuvanju i budućem, nadati se, sustavnom, historiografskom, etnološkom i etnolingvističkom istraživanju toga dijela Like, ali i, naravno, kao memento na Vaganac iz kojega se oblikovalo današnje naselje s ukupnošću svojih kulturoloških osobitosti; tradicija, sjećanja i vjerovanja.

Knjiga je, uz Riječ urednika, strukturirana od 23 poglavlja, ilustrirana s dvadesetak dokumentarnih fotografija, pretežito iz autoričine privatne, obiteljske zbirke koje vrlo rječito svjedoče u prilog ravnomjerno zastupljenim i logično oblikovanim, često vrlo emotivnim poglavljima iz vaganačke prošlosti u koja su nepretenciozno utkane osobne autoričine lirske evokativne dionice koje svjedoče o specifičnom spisateljskom talentu, očito razvijenom već tijekom obrazovanja i konačno oblikovanom tijekom zaposlenja na poslovima informiranja u INA-Naftaplínu. Autorica priču o Vaganacu započinje vrlo emotivnim uvodnim tekstovima u kojima se na izrazito dramatičan način susreću i međusobno auditivno i vizualno evokativno isprepleću dva njezina iznimno snažna životna toposa, odredišta i uporišta, njezina mladost biološki iskorijenjena iz rodnoga Vaganca i njezina zrela dob ukorijenjena u zagrebačke kolorite vlastitoga doma i obitelji. Iz toga dramatičnog zagrljaja zagrebačkoga života i vaganačke smrti i progona razvijaju se narativni okviri ispunjeni živim sjećanjem na Vaganac kakav je nekad bio i redaju poglavlja u kojima su opisani božićni i uskrсни običaji, post i poklade, vaganački obiteljski običaji vezani za rođenja, pričesti, krizme, vjenčanja, smrti i sprovode, crkvene zborove, narodne nošnje, vjerovanja, kulturu pripravljanja jela, zimnica i naposljetku vaganačke narodne pjesme, izreke i osobni i obiteljski nadimci.

Oslanjajući ovaj prikaz na uvodnu uredničku riječ s njom i završavam prikaz ove knjige iskazujući nadu da će ona biti *barem poticaj zavičajnim razgovorima, prisjećanjima i novim susretima oko rodnog ognjišta, djetinjstva, mladosti, roditeljske kuće, stari' brestića, jasenica, guvna i bunara, uz šum Korane*, i da će autoričin trud u tom smislu *biti smislen i uroditi plodom sa stabla koje nikad neće uvenuti*.